

razžaljeni ponos in zakliče: „Marija Petrovna je moja hči!“ Vse najfinejše nijanse, vse prehodne točke pijanosti, ves up in strah oživiljene ljubezni, vse to je izraženo v Kuzofkinu. Vse druge osebe so postranske in se zbirajo krog glavnega junaka. To je vloga, v kateri igralec lahko briljira. Kuzofkina je igral gospod Verovšek, kako, to je težko popisati, morali bi ga videti sami. Bil je umetnik do zadnje pičice in smelo trdim, da presega njegov Kuzofkin njegovega priznanega Blaža Mozola. Obžalovati moramo le, da Aleksandrov in drugi igralci siliijo v ospredje takrat, ko imajo izpregovoriti le tri besede in motijo s tem igralce večjih vlog, takrat pa, ko imajo sami velike vloge, prisluškujejo tja v sredo odra in se „lové“ za besede. Upamo, da bo intendantca ponovila v prihodnje še to igro.

Omeniti moramo tudi celega dramskega osobja, ki si je izbralo za svojo benefico „Lepo Lido“. Ne pretiravamo, če nazivljemo ta pojav direktno glediški škandal. Našim igralcem se je šlo seveda za denar, in ker poznajo svoje občinstvo, so vedeli, da jim nablje „Lepa Lida“ gledišče. Umetniki, ki med sezono niso marali igrati dobrih iger, ker niso imeli vlog, v katerih bi lahko skakali in rjuli po odru, so si izbrali za svojo benefico igro, v kateri prideta na oder dva glavna junaka, eden napravljen kot slon, drugi kot balerina. Še naše občinstvo se je zgražalo nad igro in reklo: Take neumnosti pa še ne. V igro samo se niti ne podajamo. „Lepa Lida“ je končala sezono. Finis coronat opus! Hvala Bogu, da vsaj cela sezona ni bila v znamenju „Lepe Lide“, a žalostno izpričevalo je za okus igralcev in občinstva taka benefica.

Po občnem zboru „Dramatičnega društva“ se bomo ozrli še nekoliko v zakulisno življenje našega gledišča in morda bomo našli za odrom več obdelovanja vredne tvarine, kot pa smo je videli na odru.

☞

Slovenska opera.

Eno najnovejših glasbenih del je Puccinijeva „Tosca“. Puccini je že znan s svojo „Bohème“. Ni bogve kaj melodioznega v njegovih operah, zato je pa umetniška vrednost njegovih del tem večja. Libretto je prirejen po znani Sardoujevi drami. Glasba mestoma prekipeva, instrumentacija je moderna in mojstrsko riše milje. „Te deum“ koncem prvega dejanja je lep, morda preumeten. Višek opere je drugo dejanje, kjer čujemo iz akordov godbe dejanje, ki se vrši pred nami. „Tosca“ je ena najlepših oper, ki so se vprizorile v letošnji sezoni. Pela se je štirikrat: 22. marca kot častni večer g. Skalove, 24. marca kot častni večer g. Ouředníka, ter 27. in 30. marca. S „Tosco“ je opera častno zaključila sezono.

d - d.

☞

Slovanski sledovi na ozemlju davne Recije in Vindelicije. Pod tem naslovom je G. Smólski objavil v krakovski narodopisni reviji „Lud“ (Tom XI. zeszyt 4. 1905) daljši članek, v katerem na podlagi najnovejših preiskavanj dokazuje, da sta bili stara Vindelicija in Recija (južno Bavarsko in sedanje avstrijske alpske dežele s Švico vred) slovanski deželi že v dobi okoli Kristusa in davno poprej. Že ime Vindelicija in Vindelici označuje Slované: Vindi, Vendi so pri zahodnih narodih vedno Slovani. Lici, Lechicati, tudi Lechi in Lierchi so Lehi, Leški, ki so bivali ob reki Lehu, ki izvira v današnjem Predarlskem in se združuje z Donavo ne daleč od Donauwörtha, blizu Ingolstadta na Bavarskem. Besedo Leh, Lah nahajamo v slovanskem imenoslovju zelo često in ravno tako v imenoslovju nemških krajev, kjer so nekdanj bivali Slovani (Rothlech, Lechtaler Alpen, Lechsend, Lechsebene, Lechfall, Lechbrück itd.) Pri izviru reke Leh je tudi vas istega imena, ki ima 400 prebivalcev s cerkvijo, katero so v XV. stoletju sezidali grofje iz Wallisa. Prebivalci te vasi se smatrajo za sorodne s prebivalci kantona Wallis v Švici. En del Wallisa se še zdaj imenuje slovanski kraj in imena nekaterih vasi so čisto slovanska (Crimenca, Luc, Visoye, Gröna itd.). Edvard Bogusławski piše v tem pogledu: „V kantonu Wallis, kjer je v davni dobi bivalo pleme Sedunov z mestom Sedunum, se nahajajo ostanki Slovanov, ki govoré v pokvarjenem slovanskem narečju. O Sedunih govori Livij: govori o njih tudi Šafarik, omenjajo jih razne listine, ki o njih pišejo, kot o „homines, qui vocantur Windi“. V vasi Lehu rabijo toliko nenemških besedi, da ni dvoma o njih izviru (mammo = mati, mučalo = beli kruh, grischo = otrobi, schuappa = župan, schöpf = čop, géara = gora, böhlendi = boleči itd.). Ves kraj od Leha do Allgaua kaže tudi slovanske sledove. Mesto Bludenz se je prej imenovalo Plutenes in Blutenes in ni nič drugega nego Blotnica, ker je sezidano na močvirju reke Ill. Na meji Švice je gora Tabor, dalje Guschakopf, reka Strela, stari grad Vrin itd. V Engadinu so mesta: Zernetz, Crasta, Glüna, Pila, Sila. V Spodnjem Engadinu je celó jama, ki jo prebivalci imenujejo „črna djūra“ (črna luknja).

Fr. Št.

☞

Neofit Rilski. Bolgarski narod je 4. jan. (st. št.) obhajal petindvajsetletnico po smrti Neofita Rilskega, pedagoga in patriarha bolgarske književnosti. N. Rilski je bil rojen l. 1793. v Banji. Prvo omiko je prejel v rojstveni vasi, potem so ga starši dali k slikarju ikon, da bi se učil slikarstva. L. 1808. je pomagal pri slikanju rilskega samostana; tu je spoznal redovno življenje ter je sklenil vstopiti v samostan. Ko se je še bolj izobrazil, je postal učitelj v Samokovu, kjer je bival od l. 1828. do 1832. Leto 1835. je važno za bolgarsko prosveto. Bolgarski rodoljub Aprilov je

hotel odpreti višje učilišče v Gabrovu, ali ni imel nikogar, ki bi mu mogel zaupati vodstvo učilišča. Obrnil se je torej na trnovskega metropolita Ilariona s prošnjo, da bi mu priporočil sposobnega voditelja. Ilarion mu je priporočil Rilskega, ki se je bil poprej seznanil z lankastersko metodo v Bukarešti. 2. januarja 1835 je Rilski odprl v Gabrovu učilišče, ki je postalo zibelka bolgarske prosvete. V ti dobi je Rilski spisal prvo bolgarsko slovnico in iz grščine prevzel na bolgarski jezik Sv. pismo nove zaveze. L. 1836. so mu ponudili dostojanstvo srbskega metropolita, a Rilski je ponudbo odklonil in je rajši ustanavljal in vodil bolgarska učilišča v Kazanluku, v Koprevštini in v Stari Zagori. Nameravali so ga izvoliti za plovdivskega vladiko, a Rilski je zopet hvaležno odklonil in je ostal preprost „daskal“ — učitelj. L. 1848. je bil poklican od grškega patriarha za učitelja slovanškega jezika pri bogoslovskem učilišču na otoku Halki. S tem letom se začena plodovita književna delavnost Rilskega. Sestavil je „Kristomatijo slavjansko“ s slovarjem in začel sestavljati velik „Slovar za blgarski jezik“. L. 1852. se je vrnil v rilski samostan, kjer je ostal do smrti l. 1881. Razen že omenjenih spisov je Rilski izdal še: „Žitje na Ivana Rilski“, „Aritmetika“, „Vzaimnoučitelni tablici“, „Bukvar“, „Krasnopisanie“, „Katihizis“, „Čerkoven tipik“ in nekoliko pesmi spisanih pri raznih priložnostih.

Fr. Št.

300

Nikolaj Aleksandrovič Lejkin, ruski humoristični pisatelj, je umrl dne 16. januarja v marijinski bolnišnici. N. A. Lejkin je bil pristen Peterburžec. Porodil se je 8. dec. 1841 iz stare trgoveške družine. Njegov oče je znal veliko citatov iz „Evgenija Ončgina“ in „Gorja ot uma“, mati je bila marljiva čitateljica Dickensovih romanov. Ljubezen do književnosti so mu torej že v srce vcepili starši s svojo vzgojo. Lejkin je bil vzgojen v reformatskem zavodu, ki ga je l. 1858. zapustil. Že v zavodu je spisal nekoliko kratkih iger v nemškem in ruskem jeziku za gledališče svojih součencev. Izpočetka je pomagal očetu v trgovini; potem je bil pisar v neki peterburški zavarovalnici in končno se je posvetil le književnemu delu. Prva njegova pesen „Koljco“ je izšla v „Russkem Miru“. L. 1861. je objavil v „Peterburskem Vestniku“ prvo svojo povest „Grobovščik“. V ti dobi je postal stalni sotrudnik „Iskre“ ter se je seznanil z brati Kuročkini, ki so „Iskro“ izdajali in imeli velik vpliv na smer in razvoj njegove tvorbe. Večje povesti je objavil v „Biblioteki dlja čtenija“, „Sovremenniku“ in „Otečestvenih zapiskih“. L. 1869. je izšla v „Peterb. Listku“ novela „Kusok hlěba“ in v „Biblioteki“, „Hristova nevěsta“, ki spadata med najboljše Lejkinove spise in sta mu pridobili literarno ime. Vidi se v njih velika nadarjenost, fini okus, humor in globoko znanje meščanskih in trgovskih krogov, katere je popisoval. Ali Lejkin vanj stavljenih upov ni izpolnil; neprijazne

razmere so silile, da je hitro pisal, za trenutno zabavo in po okusu neizbirčnih bravcev. Lejkin je stvoril posebne, za trenutne zahteve primerne podlistkove genre, posebno leposlovno, duhovito, izvirno in smelo obliko. Njegove takozvane „scenke“, ki so polne živahnosti in humorja, so mu pridobile izredno veliko bravcev in „Peterburski Gazeti“, kjer jih je objavljala, veliko naročnikov. Nekatere njegove povesti, zbrane v samostalne zbirke, so izšle v več izdajah; izmed njih imenujem: „Naši zabavniki“, „Šuti gorohovije“, „Savasy bez udzy“, „Gdč apeljsiny zrčjut?“, „Naši za granicej (12 izdaj)“, „Cvčty lazorevy“ itd. Od njegovih romanov so bolj znani: „Stukin i Hrustalnikov“, „Nimfa“. Razen tega je rajnik napisal nekoliko komičnih iger za gledališče: „Privykato nado“, „Medalj“, „Kum-požarnyj“. V mladih letih se je zanimal za gledališče in večkrat je tudi sam nastopil na odru. — Razvoju Lejkinove nadarjenosti je veliko škodovala izredna plodovitost. Število njegovih drobnih spisov znaša več nego 10.000; njegovih izbranih spisov je izšlo 40 zvezkov. Umljivo, da ni Lejkin utegnil vsega premisliti in oskrbeti za umetniško stavbo ter logično razvijanje dejanj. Vendar je Lejkinova nadarjenost izvirna, individualna; on je stvoril poseben komičen humor, ki je ž njim umrl.

Kaj čita rusko preprosto ljudstvo. Že peto leto obstoji v Nižnem Novgorodu takozvana „Bosjackaja čitalnja“. Ime „bosjackaja“ je ta čitalnica dobila radi tega, ker se nahaja v samem središču „bosjakov“, to je najnižjih slojev mestnega prebivalstva. Glavni obiskovalci te čitalnice so takozvani „bosjaki“ (mužiki, ki iščejo zaslužka v mestu, revni rokodelci, dninarji itd.) Uradno ime čitalnice je: „Nižgorodskaja Puškinskaja narodnaja čitalnja“, ker je bila ustanovljena ob priliki proslave stoletnice po rojstvu velikega ruskega pesnika Puškina. Čitalnico obiskuje na leto povprečno 36.000 bravcev, vsak dan jo obišče blizu 100 oseb. V štirih letih jo je obiskalo 175.000 čitateljev. Po statističnih podatkih knjižničarjevih so čitali v štirih letih 54 odstotkov krajnih listov, 4 odst. pa velikih dnevnikov in 16 odstotkov ilustriranih listov. Leposlovnih knjig se je prečitalo 12 odst., zgodovinskih knjig in življenjepisov 154 odstotkov, prirodozlovnih 153 odst., zemljepisnih in potopisnih 15 odst., verske vsebine 146 odst., zdravniških knjig 053 odst.; najmanj se čitajo vzgojslovne 02 odst. Potemtakem „bosjaki“ najrajši čitajo politične liste, ilustrirane časopise in leposlovne knjige. Izmed leposlovnih knjig so največ čitali spise Puškina („Kapitanskaja dočka“, „Boris Godunov“, „Dubrovskij“), L. N. Tolstega („Vojna i mir“, „Anna Karenina“ itd.), Gogolja („Mertvyja duši“, „Taras Bulba“, „Večera na hutorč“, Dostojevskega („Prestuplenie i nakazanie“, „Zapiski mrtvago doma“, „Bratja Karamazovi“), Turgenjeva („Zapiski ohotnika“, „Očci i děti“). Mnogo so tudi čitali pesni Nekrasova, Nikitina, Koljceva, spise Lermontova in osobito povestice